

ئەوروپا و سولھىكى پايدار لە فەلەستىن و كوردستان

27-05-2024

نووسەرەكان

زريان رۆژھەلاتى

كورتە : ھەولەكانى پالېستى ئەوروپا لە دۆزى فەلەستىن شتىكى زۆرباشە، بەلام لە راستيدا ئاشتى، دادپەروەرى و سەقامگىرى لە رۆژھەلاتى نيوەراست، بە بى چارەسەرکردنى پرسى كورد قاچىكى بە شەلى دەمىننئەو. دەيفيد فرۆمكىن لە سەرەتاي كتيبەكەيدا گوتەى ئەفسەرىكى ئىنگلىز دىنئەو كە دەلى، "دواى شەرىك كە كۆتايى بە ھەموو شەپەكان ھىنابوو، سولھىكيان كورد كە ھەموو ئاشتىيەكى لەناوبرد." زياتر لە سەت سال بەسەر ئەو سولھە ناسولھەدا تىپەرى و كيشەكان ھىشتا بەردەوامن، بۆيە ئەمجارەيان سولھىكى پيوستە كە بەراستى سولھ بىت!

سڻ ولاتي ٿوروپي به لڏيندڙن داوه ڪه له ۲۸ي ٿم مانگه دا دان به سهر به خويي دهولتي فهلهستيندا بنين و ٿه گهر ٿه وهش روودات، ٿه او ٿمراهي ٿه دهولته ٿوروپي به لڏيندڙن ڪه فهلهستيندڙن قه بولته ده بيته ۱۰. راستي به ڪهي ولاتي ديڪه زورن ڪه ٿه وهيان ڪردي به لام ٿمهي ٿوروپي به لڏيندڙن ڪن گرنه، چونڪه به شيڪي زوري ٿه ڪيشه ٿه تنني به ڪه له ٿمپوي روه لاتي نيوه پاستا به زيندوي ماونه ته وه، جا له فهلهستين بي يان له ڪوردستان، زادهي دهستوهرداني ڪولونياليستي ڪاني ٿوروپي به. له دواي ۷ي ٿوڪتوبه رهوه ٿيدي باهه تي دامه زراندي دهولتي فهلهستين شتيڪ نيهه ڪه پشتگوي بخريٽ، چونڪه بو دنيا ده رڪهوت، نه سياسي ته دابه شڪردني بزافي فهلهستيني بو ماوهي دريڙخا بهن سهرده ڪه ويٽ، نه به هيڙيوونيش ٿيتر به سه بو ٿه وهي ڪه ٿيسرائيل پاريزراو بيٽ، چونڪه سهرده مي "به هيڙي لاوازه ڪان" يش ڪه يشتوهو! ٿم به بيڪه له وهي زوريڪ له زلهيڙه ڪاني دنيا ش جهخت له چارسه ري دوو دهولت بو ٿه وه پرسه ده ڪه نه وه، به لام پرسيا ري سهره ڪي ٿم باهه ته ٿه وهيه ڪه ٿم گوڙانهي ساسه تي ولاتاني ٿوروپي به سهاره ته به دهولتي فهلهستين ده توانيٽ چ ڪاريگه ري به ڪ له سهر پرسيا ڪورد دا بنيت؟

له ماوهي زياتر له ۷ ده بهي رابردووا، هه ميشه ڪيشه فهلهستين زياتر له پرسيا ڪورد له روه لاتي نيوه پاستا له روه شي دنيا دا بووه، ٿه وهش له ڪاتيڪا به پرسيا ڪورد چي له پرووي ٿمراهه ويٽ يان له پرووي ڪاريگه ري به وه، له وه گه وره تر بووه. به پي ليڪولي نه وهيه ڪم له سهر دا تاي پيڪادا نه سهر بازيه ڪاني (UCDP) له ماوهي نيوان ۱۹۶۱-۲۰۲۲، له سهر خاڪي فهلهستين ۶۶ پيڪادا نه ده رڪهوت وون واتا ۶۶ سال شهر بووه به لام ههر له وه ماوه به دا ٿمراهه گرنگري پيڪادا نه سهر بازيه ڪاني پهيوه ست به پرسيا ڪورد له روه لاتي نيوه پاستا ۱۰۰ سال بووه، ٿه وي ش به هو زوربوني به شه ڪاني ڪوردستان وه. له پرووي ناستي توندوتيزي و قورباننيه ڪانيشه وه، پرسيا ڪورد خويئاو بترين پرسيا ٿه تني روه لاتي نيوه پاستا بووه. به پي نيوه ره ڪاني وابسته بي شه، ههر پيڪادا نيڪي سهر بازي ڪه له ماوهي ساليڪا زياتر له ۱۰۰ قورباني لي بڪه ويته وه به شه ڏاده نريٽ و، ٿه وه شي ڪه ٿمراهه قورباننيه ڪاني له نيوان ۲۰۲۰-۱۹۹۹ ڪه س بيٽ له ساليڪا، به پيڪادا ني بچوڪ هه ٿمراهه ده ڪرين. به گوڙهه ٿه وهش له ڪوي ۶۶ پيڪادا نه ڪه فهلهستين ته نيا ۲ دانه يان به شه هه ٿمراهه ڪراون، له ڪاتيڪا ۲۲ پيڪادا ني ڪوردي به شه ڏاده نريٽ، ٿه وهش به رزي ٿمراهه قورباننيه ڪاني ڪورد ده خا ته پيشچاو.

هه رهه ها به گوڙهه دا تاي **پالشتي** پيڪادا نه ڪانيش، له ماوهي نيوان ۱۹۷۰-۲۰۱۷، ۱۰ ريڪراوي فهلهستيني له ۲۰۳ پيڪادا نه، ۱۷۸ جار يارمه تي ده ره ڪيان وه رگرتوه، له ڪاتيڪا ههر له وه ماوهي دا ريڪراوه ڪوردي به ڪان له ۱۸۸ پيڪادا نه ۹۰ جار يارمه تي ده ره ڪيان وه رگرتوه. هه لبه ت يارمه تي به ڪان بو لابه نه ڪوردي به ڪان زياتر ريگه دان به به ڪارهيني خاڪ بو له ڪاتيڪا يارمه تي راسته وخو، پيداني چڪ و راهينان بو بزافه ڪاني فهلهستين زياتر بووه. له سالي ۱۹۸۸ وه ۱۳۹ ولاتي جيهانيش داني به سهر به خويي فهلهستيندا ناوه، له سالي ۲۰۱۲ وه ڪ چاوڊر له نه ته وه په ڪگرتوه ڪان وه رگيراوه. دهسته ي مافي مروفي نه ته وه په ڪرتوه ڪان له ۲۰۰۱ وه ۹۰ پريار نامه وه، ٿه نجومه ني ناسايشي نه ته وه په ڪگرتوه ڪانيش به گشتي ۲۹۶ پريار و ڪوبونه وهي گشتي ٿه ريڪراوه ش تا ٿيسٽا، ۸۹۹ پريار نامه له بارهه فهلهستين **ده رگرتوه** ٿه وهش ده ريده خا ته ڪه چوڻچوني پرسيا فهلهستين له ماوهي ۷ ده بهي رابردووا به شيوه به ڪي ٿه ڪتيڻ له روه شي جيهاندا بووه. له به رام به ردا گرنگري پريار ڪي ڪه تايه ت به پرسيا ڪورد درايٽ، پريار ۶۸۸ ٿه نجومه ني ناسايشي نه ته وه په ڪرتوه ڪان **يووه**. هيچ گو ماننيڪ له وه دا نيهه ڪه به پي جار نامه ي گهردوني مافي مروفي وياساي نيوده وله تي، فهلهستين مافي خويته بيته دهولت و گه ليڪ ڪه سيش دان به وه دا ده نيٽ به لام ڪاتيڪ ده گانه سهر پرسيا ڪورد چيروڪه ڪه ده گوڙيٽ.

هه لبه ت هه نديڪجاريش ڪاريگه ري پرسيا فهلهستين له سهر پرسيا ڪورد جياوا تر بووه، به تايه ت له قوناخ ۱۹۶۰ کاندا، ٿه وه ڪاهه ڪه جه مال عه بدولناسر پيشوازي له بارزاني ده ڪرد و داواي له عيراق ده ڪرد ڪه مافي ٿوٿونومي به ڪورد بدات. ٿه وه ڪات عه ره ب ڪيشه ي له گه لي ٿيسرائيل هه بووه بو به شيڪيان پنيانوبووه ڪه نابن به پرسيا ڪورده وه سهر قال بن. نازانم ناي روه ٿيڪ ديٽ ڪه زاناريه ڪي نه نينمان پيڳات سهاره ته به وهي ڪه ناي هيچ پهيوه ندي به ڪه هه يه له نيوان پريار ۳۲۳۶ ٿه نجومه ني گشتي نه ته وه په ڪگرتوه ڪان بو سهر به خويي فهلهستين له سالي ۱۹۷۴ و نسڪوي شوڙشي ڪورد له ۱۹۷۰ يان نا، به لام له ڪوتايه ڪاني ۱۹۷۴ دا پريار سهر به خويي فهلهستين درا و ته نيا ۴ مانگ دواتريش ٿه مريڪا و ٿيران پشتيان ڪرده ڪورد و شوڙشه ڪه هه ره سي هينا. ٿيدي له وه به دواوه، نه فهلهستين بووه دهولت نه شوڙشي ڪورد سهر ڪهوت!

له دواي ۷ي ٿوڪتوبه ره وه، ڪيشه فهلهستين جاريڪي ديڪه به شيوه ٿه ڪتيڻ روه شي دنيا گرتوه ته وه و پرسيا ڪورديش ڪه تا چه ند ساليڪي ڪم له وه وه پيش، وه ڪ قاره ماني شهري دزي تيرور ده رده ڪه وتن له پاشه ڪشه دا به. هه لبه ت دامه زراندي دهولتي سهر به خوي فهلهستين ريگه بو ده رڪهوت ته وه به ڪي گه وره تري پرسيا ڪورد له روه لاتي نيوه پاستا ده ڪاهه وه، بو به چهنده ي ٿيسرائيل به داوي ريڪنه ڪهوتنه وه بيٽ، ٿه وه ندهش ولاتيڪي ديڪه ناوچه ڪه هه ن ڪه له راستي دا نايانه ويٽ پرسيا فهلهستين چاره سهر بيٽ، ٿه وي ش به هو ي ٿه وه ڪاريگه ري به گريمانه به بهي ڪه ده توانيٽ له سهر پرسيا ڪورد دا بنيت. ٿه زموني شهري ٿيسرائيل- فهلهستين چه ند وانه به ڪي بو پرسيا ڪورد تي دا به ڪه ده شن په ندي ليوه ريگريٽ:

يه ڪم: ٿه وه پرسه چاره سهر ٿي سهر بازيانه نيهه. له ماوهي ۷۶ سالي رابردووا فهلهستيني به ڪان ۶۶ سال شهريان ڪردو به وهش، نه پانتيوان دهوله ٿيڪ دامه زرينن. ٿيسرائيليش نه پانتيوان به شهري بيانه وه مافي فهلهستيني به ڪان به ته واوي زهوت بڪات. ٿم به بو پرسيا

كوردیش وایه. به کۆی بزاڤه کانی کوردوهه له و ماوه یه دا، ۱۰۰ سال شه ر و پیکدادان کراوه و ته نیا له نموونه ی ۱۹۷۰ دایه که کورد توانیوه تی به شه ر مافیکی سیاسی گه وه به ده ست بئیت. ته وه ی دیکه پالنه ری سیاسی و جیۆپۆله تیکی دیکه ی له گه ل بووه. هه لبه ت ه یچ ده وئه تیکیش نه بتوانیوه کورد له ناوبه ریته، جا چ ی له سه ره تای ۲۰ کانی سه ده ی رابردوو بیته که نفوو سی کورد له هه موو روژه لاتی نیوه راست به هه موویه وه له ده وری ۴ ملیۆن که سیکدا بوه. یان ئیستا که پئیشینی ده کریته ته و ژماره یه له نیوان ۳۰-۴۵ ملیۆن که سیکدا بیته.

دووهم: ته نیا به هیزبوون و زۆرداری به س نییه بو ته وه ی ه یچ ده وئه تیک پارێزراو بیته. ئیسرائیل به پالپشتی گه و ره ترین ده وئه تی دنیا و پئیشکه و تووترین چه که مهنی سه رده مه وه ده یه ویت ده سه لاتی خو ی سه پئینته. بئیشک ته و ده توانیته زۆر شت بکات به لام ته سه تمه له ماوه ی درێژخایه ندا سه رکه و توو بیته. ته نانه ت ته گه ر سه ماسی ش له ناوببات وه ک ته وه ی که باسی ده کات، ری ده کاته وه بو ته وه ی ریخراوی رادیکالتر له داها توودا ده رکه ون. ته مه ده قاوده ق بو پرسی کوردیش وایه. ئیستا ده وئه تانی ناوچه که ده توان به پشته بستن به دوخی ناوخیی ئیستای کورد، له رپی به کاره یانی گوشاری ئابوو ری، سه ربازی و ریکه و تنی دوولایه نه و چه ندلایه نه ی سیاسی و سه ربازی، پرسی کورد کپ بکه نه وه وه ک ته وه ی که ئیستا خه ریکن. ته نانه ت ده توان زۆر پیک له و ئامانجه شه که دایاننا وه ده ستی بخه ن، چونکه هاوشیوه ی ۱۹۲۰، ۱۹۷۵، ۱۹۹۰ و ۲۰۱۷، روژاوا پشته کوردی به رداوه یان لانیکه م وه ک جاران نییه بو ی، به لام ه یچ گومانیکی تیدا نییه که ته و پرسه گرنه گه ناسنامه ییه ی روژه لاتی نیوه راست ئیستاش کپ بکریته وه، ده کریه سالانی دیکه ده ربکه ویته وه. له کو تایی ۳۰ کانی سه ده ی رابردوو، هه ریه ک له عیراق و تورکیا و له دوا ی شه ری جیهانی دووه می ش ئیران، بزاڤه کوردیه کانیان سه رکوت کرد به لام له عیراق له ۶۰ کانه وه، له تورکیاش له کو تایی سه فتاکان و له ئیرانیش له هه شتاکان جاریکی دیکه ته و پرسه به توندیه کی زیاتر له جاران سه ری هه لدا یه وه که تا ئیستاش به رده وامن.

سییه م: سیاسه تی - ئیسرائیل بو دابه شکردنی بزاڤه سیاسی سه ربازییه کانی فه له ستین له نیوان فه تح و سه ماس سه ری نه گرت، وه ک چۆن سیاسه تی دابه شکردنی کوردانیش به تابه تی له نیوان پارته ی به کیتی بو هه می شه سه رکه و توو نابته. هه وئه کانی چاره سه رکردنی پرسی فه له ستینیش سه ره پای نابه دلایه کانی ئیسرائیل، دوا جار ده توانیته یارمه تی ناشتی و سه قامگیری زیاتر بدات وه ک چۆن هه وئه کانی چاره سه رکردنی پرسی کوردیش هه مان کاریگه ری ده بیته. ته گه ر ده وئه تانی ته م ناوچه یه شه داوا ی سه قامگیری و ناشتی ده که ن، ه یچ ریگه یه ک نییه جگه له ریکه و تن له گه ل کورد و ده کریه عیراقی فیدرالی وه ک ته وه ی ده ستوو باسی کردوو ه نموونه یه کی باش بیته ته گه ر به ره و خراپی نه بن.

سه روکوه زیرانی ئیسه پانیا که برپاره روژی سی شه ممه له گه ل ئیره ندا و نه روجدا دان به سه ره بو یی فه له ستیندا بئیت، گو توویه تی له به ر ناشتی، دادپه ره وری و سه قامگیری برپاریکی وا ده دن. هی شتا دیار نییه که دوا جار ته م هه نگا وه ریگا ده کاته وه بو ته وه ی که نه وروپا وه ک یه کیتییه ک کار بو سه ره بو یی فه له ستین بکات یان نا، چونکه هیزه سه ره کییه کانی یه کیتی نه وروپا وانا ته لمانیا و فه ره نسا هه ر جه خت له چاره سه ری دوو ده وئه ت به رپی دیالوگ ده که نه وه که ته وه شه ناراسته خو و اتای مه رجی رازیبوونی ئیسرائیل ده دات، به لام ئیمانویل ماکرو ن سه به کی تازه ی کردوو ه گو توویه تی، له فه ره نسا سه ه کردن له سه ر دانپیدانان به ده وئه تی فه له ستین به بئ گف تو گو ش ئیدی شتیکی تابو نییه. ته مه گو پانکاریه که به ناراسته ی دروست، ته ویش له پاش ته و به رپرسیارییه میژووییه که هه ریه ک له فه ره نسا و به ریتانیا له به رام به ر پرسی فه له ستین و کوردستاندا هه یانه که بئجگه له ده رته نجامه سیاسییه کان، ده یان کاره ساتی مرو یی لیکه و تۆته وه وه هه قی ته وه ی هه یه به ره سمی داوا ی لیبوردنیان لئ بکریته. نه وروپای ئیستا که خو ی به سه رقافلای دیموکراسی و مافی مرو ف ده زانیت، له قازانجیدا یه بو ریگرتن له تیرۆر، په نابه ری و ناسه قامگیری که دوو که له که ی ده چیته چاوی، پشتیوانی له چاره سه ری پرسی کوردو فه له ستینیه کان بکات، ته مه بئجگه له وه ی که وه ک میراتگری سیاسه تی کو لونیالیستی به ریتانیا- فه ره نسا له سه ره تای سه ده ی بیسته م دا، له وروپوه وه به رپرسیارییه کی سیاسی و ته خلاقی له سه ر شانه و، ناتوانیته به پاساوی سه ماس یان گرتنه کانی که می دیموکراسی له سیاسه تی کوردیدا خو ی له و به رپرسیاره بدزیته وه، چونکه دیاره که بو به رزه وه ندییه کانی خو ی، چۆن له گه ل نادیموکراتیکترین رژیمه سیاسییه کانی جیهاندا هه ل ده کات.

هه وئه کانی پالپشتی نه وروپا له دو زی فه له ستین شتیکی زۆر باشه، به لام له راستیدا ناشتی، دادپه ره وری و سه قامگیری له روژه لاتی نیوه راست، به بئ چاره سه رکردنی پرسی کورد قاچیکی به شه لی ده مئینته وه. ده بقید فرومکین له سه ره تای کتیبه که یدا گو ته ی ته فه سه ریکی ئینگلیز دینیته وه که ده لئ، "دوا ی شه ری که کو تایی به هه موو شه ره کان هی نابوو، سو لحنیکیان کرد که هه موو ناشتییه کی له ناو برد." زیاتر له سه ت سال به سه ر ته و سو لحه ناسو لحه دا تیپه ری و کیشه کان هی شتا به رده وامن، بو یه ته مجاره یان سو لحنیک پیویسته که به راستی سو لحه بیته!